

ETIM. Derivats en -ANUM del NP llatí CERVIVS (Schulze, p. 234; Skok, p. 74)¹ (cf. Aebischer, *Top.*, 77-78). Sobreentenen PAGUS O PRAEDIUM CERV. J.F.C.

¹ CERVIVS és cap d'una família antroponímica romana, que inclou CERVIDIVS, CERVONIUS, CERVENIVS etc. Sembla ser un derivat del nom del cervo. Hi ha altres NP llatins que vénen de noms de bèsties: SUILLIVS, PORCIVS etc.

CERVOL

Riu del Maestrat, que baixa de Vallibona i dels Ports de Morella, a desaiugar a la mar al peu de la vila de Vinaròs.

PRON. MOD.: *serbòl*, oït per mi, 1961, a cada un dels pobles, moltes vegades de carrera: a Canet lo Roig (xxviii, 40.16, 40.22, 44.20, 44.22). St. Jordi (55.6, 55.18); Rossell (110.23, 110.25); Vinaròs (xxviii, 58.17, 59.20). També recordo haver-ho sentit igual a Càlig i a Traiguera. Pertot ho usaven sense article; reproduceixo les frases: «lo barranc de la Covalta naix a Rossell i mor a *serbòl*», «el Pla de *serbòl*, és prop del riu, cap allà on ix del terme», «el Camí dels Pals va *kontra serbòl*», «l'aigua regalle cap avall de *serbòl*» (St. Jordi), «desaigüe a *serbòl*», «van a parar a *serbòl* los ---», «és el riu de *serbòl*», «vol dir lo riu de *serbòl*» (Rossell), «la passera de *serbòl*», «el Caminàs de *serbòl*» (Vinaròs). També SGuarner, en la carta que conservo de 20-xi-1962 em deia que no tenia sinó la «pronúncia *serbòl* registrada a Vinaròs».

Una accentuació *Cérvol* és absolutament inexistent i del tot infundada.¹

Extractem de Cavanilles: «Media hora antes de llegar al *Peyró de San Marcos* empieza el río *Cervol* ...³⁵ forma curvas en su curso, que es de NO. a SE., dexa a su izq. *Vallibona*, y estrechado siempre entre montes por 4 h., hasta que recibe el Bco. de *Bel* en la llanura entre *Rosell* y *Canet*, de donde se dirige al Mediterráneo por el N. e inmediaciones de *Vinaroz*; ...⁴⁰ el cauce del *Cervol*, está sembrado de grandes peñas --- en verano está seco el río hasta 2 h. anets de llegar a *Vallibona*; allí riega varias huertas ---; de allí pasamos al Santuario de *Vallivana* ---; aquí es ya muy ancho el cauce de la furiosa rambla de *Vallivana*, conocida⁴⁵ desde siempre con el nombre de *Cervera*» (1a. ed., I, pp. 7-8, § 11-12). Redacció un poc ambigua, que vol dir el *Cervol* i la rambla de *Cervera* són paral·lels i de curs ben pròxim, però separat.

Vegeu també l'acurat croquis que ens llegà del curs i conca del *Cervol* reproduït a la p. 24 de la reedició de 1958 (I, 24). En aquesta primera part de la seva obra Cavanilles no posa en general accents en els NLL (p. ex., escriu *Cati*, *Calig*, *Llacoba* sense accent); però a mesura que avança en l'obra tendeix a accentuar sistemàticament, posant, p. ex. *Carlét* accentuat gràficament, *Carraxét*, *Cánoles*, *Carrícola*, *Chóvar* i allí escriu *Cervól* amb accent a la o (II, p. 302 de l'ed. prínceps,² reproduïda fotogràficament, en l'ed. 1956-8, p. 385).

MENCIONS ANT. En les afr. del terme de Morella, a. 1249: «includit *Bel* et vadit ad castrum de *Cervol* et transversat per fundum de *Vallibona* ---» (n'hi ha diverses edicions, entre elles la que vaig trobar en pergami coetani, a l'arxiu de Cinctorres (xxviii, 10.1). Detalls sobre aquest *Castell de Cervol* (que prenia nom del riu) dona J. Puig, *BSCC* xiv, 134; cap a 1322, el *Llibre de Privilegis* de Sant Mateu que llegeixo a l'arxiu arxiprestal (f° 217v): «lo riu de *Cervol* --- vers Rossell ---» (xxviii, 140.9); 1323; l'Amollonament de *Cervera*, *Morella* i *Benifassà* porta: «e ve al riu de *Cervol*, e passe a hun morro de roques que té ab lo *Castell de Cervol*, e aygues vesants per la squena de la dita roqua ve al dit *Castell de Cervol*, e del dit castell, aygues vesants, puge el camí real que va a Tortosa» (M. Betí, *Rossell*, Cast. Pna. I, 1921, p. 99): Betí fou el rector de Cinctorres, que cuidava l'arxiu que encara hi vaig trobar conservat en la meua visita de 1961.

¿Hi hagué alguna notícia del nom d'aquest riu a l'Antiguitat? Potser sí. Pomponius Mela (II, 6.22) parla d'un *flumen Sorobin*. Holder (*Alt. Spr.* II, 1618.43) entén que és l'acusatiu corresponent a un nominatiu *Sorobis*, i ell i d'altres han admès que Mela parla del «riu *Servol*»; xoca en un text llatí un acusatiu en -n, fent sospitar una font grega (tal com, p. ex., escriuen Βαῖτιν en ac. el nom del Betis), ¿ho trauria potser de Skymnos o del periple massaliota, del S. VII a.C. conservat en part per l'*Ora Maritima* d'Avienus? ¿O és cosa original d'ell? Dificilment se sabrà mai. No hi ha dubte que Mela parlà, en efecte, d'aquesta zona, car uns paràgrafs abans parla del Baix Ebre: «ingens *Hiberus Dertosam* attingit» (II, 6.90). Val a dir que no és segur que no es refereixi a una altra part d'Hispania, car molt poc abans (II, 6.88) també va escriure «urbium de mediterraneis in *Tarraconensi* clarissimae fuerunt *Palantia* et *Numantia*, hunc et *Caesar Augusta*»: anant amb Numància es deu referir a *Palència* i no pas al riu *Palència*, i ja se sap que la «*Tarraconensis*» s'havia estès molt cap a Ponent.

Restem, doncs, en dubte. Del que no crec que es pugui dubtar és que aquest nom *Sorobin*, -bis, és més aviat ibèric que cèltic. Suposant que verament es tractés del *Cervol*, no és inconcebible que hi hagués una connexió etim.: caldria, però, admetre que se n'hagués format un dim. (no estrany, vist que el *Cervol* és riu ben petit, comparat amb els contigus: la rambla de *Cervera* i majorment l'Ebre); segons les normes morfològiques, partint d'un nom en -IS o -IUS, només s'hauria pogut formar *SOROBIVS. I aquest, amb la síncope normal de la interna, i la dissimilació quasi forçosa de les vocals, hauria donat *Serbòl*; és clar que el canvi de s- en ç també fóra normal i quasi inevitable, en una zona arabitzada.

Com sigui, però, que la identificació d'aquest *Sorobin* resta tan incerta com he mostrat, continuo creient que l'ETIM. més fidedigna de *Cervol* és la que vaig proposar en el *DECat* II, 699b11-17: El *Cervol* corre bastant paral·lel i immediat al N. i NE. de la *Rambla de Cervera* —ja hem vist, supra, que Cavanilles els re-